АНОТАЦІЇ

Ольга Сухомлинська
Толерантність як підхід до розгляду ідей В. О. Сухомлинського про дитину

В статті розкривається сучасне розуміння поняття «толерантність» як наукової категорії, як складової педагогічної ідеології, як етичної цінності; доводиться правомірність його застосування як дослідницького підходу до аналізу спадщини В. О. Сухомлинського через характеристику ставлення тогочасного суспільства, школи, учителів до Іншого – дітей з відхиленнями, затримкою у розвитку, з різними недоліками, до яких виявлялися різні види і форми інтолерантності, проти яких виступав педагог. Висвітлено гуманістичні шляхи, засоби і методи, застосовувані Сухомлинським, що були спрямовані на толерантну всебічну підтримку таких дітей, їхню позитивну соціалізацію через інклюзію.

Ключові слова: *толерантність, багатоманіття, цінність, радянська школа, Інший, діти з вадами, важкі діти, емоційність, розвиток інтелекту, співпереживання, турбота, любов, інклюзія, соціальна компенсація.*

В статье раскрывается современное понимание термина «толерантность» как научной категории, как составляющей педагогической идеологии, как этической ценности; доказывается правомерность его применения как исследовательского подхода к анализу наследия В. А. Сухомлинского через характеристику отношения общества, школы, учителя к Другому – детям с отклонениями, задержкой в развитии, с различными недостатками, к которым проявлялись различные формы интолерантности, против которых выступал педагог. Раскрыты гуманистические пути, средства и методы, используемые Сухомлинским, которые были направлены на толерантную поддержку таких детей, их позитивную социализацию через инклюзию.

Ключевые слова: *толерантность, многообразие, ценность, советская школа, Другой, дети с недостатками, трудные дети, эмоциональность, развитие интеллекта, сопереживание,забота, любовь, инклюзия, социальная компенсация.*

In the article the modern understanding of the concept of «tolerance» as a scientific category as part of educational ideology as ethical values; have the legality of its use as a research approach to the analysis of heritage V. Sukhomlinsky by characteristic attitudes of contemporary society, schools and teachers to the Other – children with disabilities, delay in development, with various shortcomings, which were found different types and forms of intolerance against which speaking teacher. Deals with humanistic ways, means and methods used Sukhomlinsky that were aimed at tolerant comprehensive support these children, their socialization through positive inclusion. According to the author, a brief list of the key points of today's relation to another child and opinions and for its development shows that Sukhomlynsky idea ahead of its time and today are important for the teacher, school pupils.Scientists in many countries are working on these problems. Many countries have seen the development of inclusive education, not without some resistance of parents and communities where tolerance is a necessary condition for the organization and conduct of such studies. It is essential to emphasize modern and teachers, and has written about it Sukhomlinsky to common school environment is not repelled these children so that they may be children in isolation, were part of a friendly environment, receiving support.The author focused on one aspect of this problem – a pedagogical approach to children with developmental delay. All other categories of difficult children, whom he wrote Vasily Alexandrovich, also need special attention of the teacher and of course, a tolerant attitude. They will be reviewed by scientists - now or in the future.

Key words: *tolerance, diversity, value, Soviet school, other children with disabilities, children, heavy, emotion, development of intelligence, empathy, caring, love, inclusion, social compensation.*

Галина Шелюх
Внесок С. Миропольського у методичне забезпечення початкових шкіл духовного відомства (кінець XIX – початок XX ст.)

У статті здійснено аналіз внеску Сергія Миропольського у методичне забезпечення початкових шкіл духовного відомства кінця XIX – початку XX ст., а саме: церковнопарафіяльних шкіл, однокласних та двокласних шкіл, шкіл грамоти, учительських шкіл. Схарактеризовано підручники з дидактики, з навчання церковнослов'янській грамоті, читанню, письму, співам; азбуку, збірник віршів, статей для дитячого читання С. Миропольського. Доведено, що вчений був прихильником концентричного вивчення матеріалу з природознавства. З'ясовано, що підручники, навчальні посібники С. Миропольського Міністерство народної освіти рекомендувало для використання в початкових школах духовного відомства, бібліотеках учительських семінарій, початкових недільних школах. Відгуки і рецензії педагога орієнтували тогочасного вчителя початкової школи у наявній методичній літературі і підручниках.

Ключові слова: *С. Миропольський, методичне забезпечення, початкові школи духовного відомства, церковнопарафіяльна школа, народні школи, підручник, навчальний посібник, вчитель початкової школи.*

В статье проанализирован вклад Сергея Миропольского в методическое обеспечение начальных школ духовного ведомства конца XIX – начала XX в., а именно: церковноприходских школ, одноклассных и двухклассных школ, школ грамоты, учительских школ. Охарактеризованы учебники по дидактике, по обучению церковнославянской грамоте, чтению, письму, пению; азбуку, сборник стихов, статей для детского чтения С. Миропольского. Доказано, что ученый являлся сторонником концентрического изучения материала по природоведению. Выяснено, что учебники, учебные пособия С. Миропольского Министерство народного образования рекомендовало для использования в начальных школах духовного ведомства, библиотеках учительских семинарий, начальных воскресных школах. Отклики и рецензии педагога ориентировали учителя начальной школы в существовавшей методической литературе и учебниках.

Ключевые слова: *С. Миропольский, методическое обеспечение, начальные школы духовного ведомства, церковноприходская школа, народные школы, учебник, учебное пособие, учитель начальной школы.*

The paper analyzes the contribution of famous educator, practitioner, religious leader, teacher of Kharkiv Theological Seminary, member of Auditor Training Committee at St. Synod, editor of «National Education» Serhii Myropolskyi to methodological support in primary schools clerical department of the late XIX – early XX century, namely parish schools, single-class and two-year schools, school literacy, teachers' schools. Author determined textbooks didactics of teaching Church Slavonic literacy, reading, writing, singing; alphabet and poems, articles for children's reading of Serhii Myropolskyi. We proved that the scientist was a supporter of concentric study material science. Author found that textbooks of S. Myropolskyi Ministry of Education recommended for use in primary schools of spiritual agencies, libraries, teachers' seminaries, primary Sunday schools. Responses and reviews of educational and methodical literature, written and printed with S. Myropolskyi in teaching contemporary media oriented elementary school teacher in the existing methodological literature and textbooks.

Key words: *S. Myropolskyi, methodological support, primary schools of clerical department, parish schools, folk schools, textbooks, primary school teacher.*

Юлія Чередняк

Внесок Бориса Мітюрова у дослідження педагогічних ідей Івана Франка

У статті проаналізовановнесок відомого українського вченого Бориса Никифоровича Мітюрова у вивчення спадщини Івана Франка, зокрема проаналізовано дослідження вченого щодо становлення педагогічних ідей відомого письменника, боротьбу І. Франка проти реакційної політики уряду в галузі освіти, висловлювання письменника про школу, про роль учителя у вихованні і навчанні дітей, про виховання дітей у сім'ї. Схарактеризована оцінка Борисом Мітюровим ролі І. Франка в становленні української педагогічної думки, його просвітницької діяльності.

Ключові слова: *Борис Мітюров, Іван Франко, педагогічні ідеї, педагогічна спадщина, школа, освіта.*

В статье проанализирован вклад известного украинского ученого Бориса Никифоровича Митюровав изучение наследия Ивана Франка, в частности проанализировано исследование ученого относительно становления педагогических идей известного писателя, борьбу И. Франка против реакционной политики правительства в области образования, высказывания писателя о школе, о роли учителя в воспитании и обучении детей, о воспитании детей в семье. Охарактеризована оценка Борисом Митюровим роли И. Франка в становлении украинской педагогической мысли, его просветительской деятельности.

Ключевые слова: *Борис Митюров, Иван Франко, педагогические идеи, педагогическое наследие, школа, образование.*

In paper author analyzes the contribution of the famous Ukrainian scientist BorysMityurov in study process of Ivan Franko heritage. Including works of the scientist: «Pedagogical views of Ivan Franko» (1961); «The state of public education, school and pedagogical thinking at Western Ukraine during the rule of the Austro-Hungarian Monarchy» (1965); «Advanced Russian pedagogy and I. Ya. Franko» (1966); «Ivan Franko about school and education» (1999). Author characterized B. Mityurov research on pedagogical ideas of becoming a famous writer Ivan Franko struggle against the reactionary policy of the government in education, the writer remarks about the school, the teacher's role in the upbringing and education of children, education of children in the family. Furthermode, we characterized Borys Mityurov score of I. Franko role in the formation of Ukrainian educational thought its educational activities; proved that legacy B. Mityurov a valuable contribution to modern teaching science and can serve as a guideline in the implementation of the study pedagogical views of prominent Ukrainian public figures.

Key words: *Borys Mityurov, Ivan Franko, pedagogical ideas, pedagogical heritage, school, education.*

Андрій Литвин

Колегія Павла Галагана в житті та діяльності Андроника Степовича (1857–1935 рр.).

У статті висвітлено внесок Колегії Павла Галагана в житті та діяльності одного директорів закладу – Андроника Степовича (1857 – 1935 рр.). Колегія Павла Галагана відома в історії української культури і освіти як унікальний новаторський навчально-виховний заклад другої половини XIX – початку XX століття. Автором з'ясовано, що Колегія Павла Галагана мала вирішальне і визначне значення в житті і діяльності А. Степовича: вона сформувала його світогляд, визначила його наукові спрямування і дала можливість реалізувати свої найкращі якості педагога-новатора, керівника нової формації, Учителя з великої букви.

Ключові слова: *Колегія Павла Галагана, Андроник Степович, новаторський навчально-виховний заклад другої половини XIX – початку XX століття.*

В статье освещены вклад Коллегии Павла Галагана в жизни и деятельности одного директоров заведения - Андроника Степовича (1857 – 1935 гг.). Коллегия Павла Галагана известна в истории украинской культуры и образования как уникальный новаторский учебно-воспитательное учреждение второй половины XIX – начала XX века. Автором установлено, что Коллегия Павла Галагана имела решающее и выдающееся значение в жизни и деятельности А. Степовича: она сформировала его мировоззрение, определила его научные направления и дала возможность реализовать свои лучшие качества педагога-новатора, руководителя новой формации, Учителя с большой буквы.

Ключевые слова: *Коллегия Павла Галагана, Андроник Степович, новаторский учебно-воспитательное учреждение второй половины XIX - начала XX века.*

The article highlights the contribution of the Board Paul Galagan in life and one of the directors of institutions – Stepovycha Andronicus (1857–1935 gg.). College Paul Galagan known in the history of Ukrainian culture and education as a unique innovative educational institution the late nineteenth – early twentieth century.

Generally, G. Galaganov managed to create such educational institution, who had not been in, and extremely innovative in its principles. First, there were the young men trained 16 years and master program for 5, 6, 7 and 8 classes of school. Second, the Board combined academic and educational work, which was not in schools. Thirdly, although Board and had a basis to school curricula approved by the Ministry of Education, but at the same time had the right to change them at will. Fourth, the Board ruled in a family atmosphere, respect for students, no penalties, taking care of their health, personal approach, education of patriotism and especially a lot of attention was paid to the overall development of students and the education of high moral qualities.

Founder Board dibraty managed a team that was able to put his best wishes. Thus, the first director of the Board was appointed Vladimir Grigoriev, a man of the highest humanity, which immediately established between all ordinary reasonable relationship. Of the law was the priest Ivan Ekzempliarsky (later Eminence Archbishop Jerome Warsaw and Chelm), a person of extremely high moral qualities; second prominent figure in the Board and in the future known educator and researcher V. Sypovskyy; teacher of mathematics and physics worked G. Cherniavsky, extraordinary personality; G. taught ancient languages Yanchevetskyy, Russian literature and read P. Zhytetsky. All these subject teachers and educators were simultaneously.

Great sense of gratitude to the alma mater forever remain in the hearts of A. Stepovycha and his friends Collegiate. This was caused, first of all, Gregory P. Galagan personality. He created the atmosphere in the College of family comfort, family spirit that permeated the attitude of teachers to students.

It was found that Pavel Galagan College and was a decisive landmark importance in the life and work of A. Stepovycha: it has formed his outlook, defined his scientific guidance and provided an opportunity to realize their best quality teacher-innovator, leader of the new formation, the Master with a capital letter.

Key words: *College Paul Galagan, Andronicus Stepovych, innovative educational institution the late nineteenth - early twentieth century.*

Єлизавета Панченко

Історія плекання лідерів: початки скаутського руху у США (початок XX ст. – 20-і рр. XX ст.)

У статті розкрито основні етапи становлення скаутського руху у США за періодизацією, запропонованою С. Дибою. Поглиблена увага зосереджена на першому етапі, що охоплює початок XX ст. – 20-і рр. XX ст. і характеризується військово-патріотичною діяльністю. Зроблено висновок про те, що скаутський рух у Сполучених Штатах як неурядова неполітична організація зазнала значного поширення завдяки співпадінню державних пріоритетів і цілей самих організацій, засобам масової інформації, патріотизму її членів у часи першої світової війни та повоєнний період, підтримці місцевої громади та чітко організованій управлінській системі організації. На подальші дослідження заслуговують наступні етапи розвитку скаутського руху, зміст, форми і методи формування лідерських якостей членів скаутських організацій у США.

Ключові слова: *становлення скаутського руху, початок XX ст. – 20-і рр. XX ст., лідерство, морські скаути, тиждень скаутів, орден стріли.*

В статье раскрыты основные этапы становления скаутского движения в США по периодизации, предложенной С. Дыбой. Особое внимание сосредоточено на первом этапе, который охватывает начало XX в. - 20-е гг. XX в. и характеризуется военно-патриотической деятельностью. Сделан вывод о том, что скаутское движение в Соединенных Штатах как неправительственная неполитическая организация стала популярной благодаря совпадению государственных приоритетов и целей организации, средствам массовой информации, патриотизму ее членов во времена первой мировой войны и послевоенный период, поддержке местной общины и четко организованной управленческой системе организации. На дальнейшие исследования заслуживают следующие этапы развития скаутского движения, содержание, формы и методы формирования лидерских качеств членов скаутских организаций в США.

Ключевые слова: *становление скаутского движения, начало XX в. – 20-е гг. XX в., лідерство, морские скауты, неделя скаутов, орден стрелы.*

The article deals with forming leadership skills in scout organisations. The forms of scout activities are viewed through their ability to form leadership skills. The main stages of the Scout Movement in the United States are described according to the periodization proposed by Ukrainian researcher S. Dyba. Particular attention is focused on the first phase, which covers the period from the beginning of XX century to 20-ies of XX century and it is characterized by the military-patriotic activities.

The programmes organized by scouts or the ones scouts took part in are described. Among them there are: «Learning To Read», annual National campaign of good turns, project of tree planting, leadership training, activities under the slogan «Help Win the War», Americanization programme and others. The origins of special scout societies such as Sea scouts and The Order of the Arrow are mentioned. The history of first scout publications, such as «Boys" Life», «Scouting» magazines, handbook about 57 scout awards, The Handbook for Scoutmasters, Handbook on Nautical Scouting and others is revealed in the article. Appearance of holidays connected with scouting - Scout Sunday or Scout Sabbath and Scout Week is described.

It is concluded that the Scout Movement in the United States as a non-political organization has become popular due to the coincidence of the state's priorities and goals of the organization, the media, the patriotism of its members during the First World War and the postwar period, the support of the local community and well-organized management system of the organization .

In further studies deserve the steps of the Scout Movement, contents, forms and methods of forming leadership skills of members of scout organizations in the United States.

Key words: *formation of the Scout Movement, the beginning of XX century – twentieth years. Twentieth century. Leadership, sea scouts, scout week, The Order of the Arrow.*

Лариса Березівська

Історія зарубіжної шкільної освіти у сучасних підручниках з історії педагогіки

У статті на основі аналізу підручників з історії педагогіки сучасних українських (І. В. Зайченко, В. П. Кравець, М. В. Левківський, А. А. Сбруєва та ін.) і зарубіжних (О. Н. Джуринський, О. І. Піскунов, К. І. Салімова, В. А. Капранова, Р. Селлек, Д. Діні, Ч. Майоре та ін.) учених виявлено і схарактеризовано підходи до висвітлення історії зарубіжної шкільної освіти: у більшості підручників інформація про розвиток шкільної освіти (типи загальноосвітніх навчальних закладів, організаційні форми та методи навчання, зміст освіти; статистичні дані; цілі, напрями й результати шкільних реформ тощо) переважно у країнах Європи і США викладена в різних аспектах, що передусім збагачує історико-педагогічне знання науковців, викладачів, учителів, студентів педагогічних навчальних закладів, усіх, хто цікавиться зарубіжною педагогікою.

Ключові слова: *історія зарубіжної шкільної освіти, історія педагогіки, підручники з історії педагогіки.*

В статье на основе анализа учебников по истории педагогики современных украинских (И. В. Зайченко, В. П. Кравец, М. В. Левкивский, А. А. Сбруева и др.) и зарубежных (А. Н. Джуринский, А. И. Пискунов, К. И. Салимова, В. А. Капранова, Р. Селлек, Д. Дини, Ч. Майоре и др.) ученых выявлены и охарактеризованы подходы к освещению истории зарубежного школьного образования: во многих учебниках информация о развитии школьного образования (типы общеобразовательных учебных заведений, организационные формы и методы обучения, содержание образования; статистические данные; цели, направления и результаты школьных реформ и т.д.) преимущественно в странах Европы и США изложена в разных аспектах, что прежде всего обогащает историко-педагогические знания ученых, преподавателей, учителей, студентов педагогических учебных заведений, всех, кто интересуется зарубежной педагогикой.

Ключевые слова: *история зарубежного школьного образования, история педагогики, учебники по истории педагогики.*

In the article, the approaches to the presentation of the history of foreign school education were defined and characterized on the basis of the analysis on the textbooks on the history of pedagogy of modern Ukrainian (I. V. Zaychenko, V. P. Kravets, M. V. Levkivskyi, A. A. Sbrueva, and others) and foreign (O. N. Dzhuryns'kyy, O. I. Piskunov, K. I. Salimova, V. A. Kapranova, R. Sellek, D. Dini, Ch. Mayore and others) scientists; in the majority of textbooks, the information on the development of school education (the types of the comprehensive educational institutions, organizational forma and methods of teaching, education content, statistics, aims, branches, and school reforms results, etc.) is provided in different aspects in the countries of Europe and the U.S.A. First of all, it improves the historical and pedagogical knowledge of scientists, teachers, students of the pedagogical educational establishment and everyone who is interested in foreign pedagogy. In most cases, material is represented chronologically; the content of its main part is based on the information included in the previous textbooks; the amount of the material of modern researchers which covers the history of the foreign school education and comparative pedagogy is not enough; the sources used in the textbooks need the foreign documentary and fiction sources; the Ukrainian component is absent in foreign textbooks.

Key words: *history of foreign school education, history of pedagogy, textbooks on the history of pedagogy.*

Тамара Янченко

Інституційне оформлення педології в Україні (20-ті роки XX ст.)

Стаття присвячена проблемі створення і функціонування в Україні у 20-ті роки XX ст. мережі науково-дослідних і науково-практичних педологічних установ. Авторка звертає увагу на визначення особливостей діяльності науково-дослідних кафедр педології та досвідно-педологічних станцій. У статті висвітлені й питання практичної педологічної діяльності лікарсько-педагогічних консультацій і колекторів, що створювалися при місцевих відділах народної освіти, а також шкільних педологічних осередків.

Ключові слова: *педологія, науково-дослідна кафедра педології, досвідно-педологічна станція, лікарсько-педагогічний кабінет, кабінет соціального виховання, шкільна педологічна служба.*

Статья посвящена проблеме создания и функционирования в Украине в 20-е годы XX века сети научно-исследовательских и научно-практических педологических учреждений. Автор обращает внимание на определение особенностей деятельности научно-исследовательских кафедр педологии и опытно-педологических станций. В статье освещены и вопросы практической педологической деятельности врачебно-педагогических консультаций и коллекторов, которые создавались при местных отделах народного образования, а также школьных педологических служб.

Ключевые слова: *педология, научно-исследовательская кафедра педологии, опытно-педологическая станция, врачебно-педагогический кабинет, кабинет социального воспитания, школьная педологическая служба.*

The article is devoted to the problem of creating and functioning of network research and scientific-practical pedologìcal institutions in Ukraine in the 20-th of the twentieth century. The author draws attention to the defining features of the activity of the research departments of pedology and experimental pedological stations. The department of pedology as independent research institutions existed in Kharkiv, Kiev and Odessa. The experimental pedological stations were created in Kharkov, Kiev, Odessa and Katerynoslav. The content of the activity of these institutions was an organization of pedology surveys of children and creating of new technologies of teaching and educational work with children`s different categories; a study of children's collectives; a training of pedological and defectological specialists; a conducting educational activities among teachers and parents. The article presents the issue of practical pedological activity of medical-pedagogical advice and children collectors that were created in the local departments of education. School pedologìcal services were organized in Ukraine in the 20-th of the twentieth century. They have guided its activities to address the problems of the defective childhood, participated in the organization of teaching process and ensuring a differentiated approach to teaching and parenting.

Key words: *pedology, experimental pedological station; department of pedology research, cabinet of social education, medical-pedagogical cabinet, school pedologìcal service.*

Олександр Міхно

Психолого-педагогічна характеристика особистості учня як передумова реалізації індивідуального підходу у вітчизняній школі 1940–1980-х років: джерелознавчий аспект

У статті висвітлено процес джерелознавчої евристики з проблеми психолого-педагогічної характеристики учня як підґрунтя індивідуального підходу у 1940–1980-х рр. Виявлені джерела систематизовано у три групи, що представляють послідовність наукового розроблення досліджуваної проблеми: вивчення учня, складання на основі здобутих даних психолого-педагогічної характеристики школяра, побудова індивідуального підходу до учня на базі цієї характеристики. Виділено підгрупи джерел, що репрезентують етапи втілення проблеми у педагогічну дійсність: поставлення та теоретичне розроблення у дисертаціях, поглиблене студіювання у науково-дослідницьких роботах (монографіях та наукових

статтях), рекомендації щодо практичної реалізації у методичних працях, узагальнення та поширення накопиченого досвіду у педагогічній періодиці. Репрезентативність сформованої джерельної бази обґрунтовано на основі джерелознавчого аналізу і синтезу з урахуванням соціокультурного контексту.

Ключові слова: *психолого-педагогічна характеристика учня, індивідуальний підхід, джерелознавча евристика, систематизація джерельної бази, репрезентативність джерел, джерелознавчий аналіз і синтез, соціокультурний контекст.*

В статье представлен процесс источниковедческой эвристики по проблеме психолого-педагогической характеристики учащегося как основы индивидуального подхода в 1940–1980-х гг. Выявленные источники систематизированы на три группы, представляющие последовательность научной разработки исследуемой проблемы: изучение ученика, составление на основе полученных данных психолого-педагогической характеристики школьника, построение индивидуального подхода к ученику на базе этой характеристики. Выделены подгруппы источников, представляющие этапы воплощения проблемы в педагогическую действительность: постановка и теоретическая разработка в диссертациях, углубленное изучение в научно-исследовательских работах (монографиях и научных статьях), рекомендации по практической реализации в методических трудах, обобщение и распространение накопленного опыта в педагогической периодике. Репрезентативность сформированной источниковой базы обосновано в результате источниковедческого анализа и синтеза с учетом социокультурного контекста.

Ключевые слова: *психолого-педагогическая характеристика ученика, индивидуальный подход, источниковедческая эвристика, систематизация источниковой базы, репрезентативность источников, источниковедческий анализ и синтез, социокультурный контекст.*

The article presents the process of source heuristics a problem of psychological and pedagogical characteristics of the pupil as a basis for an individual approach in 1940-1980's. Identified sources systematized into three groups, representing the sequence of development of the investigated problem: the study of pupil, compilation of findings in the psychological and educational characteristics, the construction of individual approach to a student on the basis of this data. Highlight subgroups sources that represent stages implementation problems in educational reality: formulation and theoretical development in the thesis, in-depth study of the scientific-research works (monographs and scientific articles), recommendations for practical implementation in methodological writings, synthesis and dissemination of lessons learned in educational periodicals. Representativeness of the generated source base is justified as a result of source analysis and synthesis, taking into account the socio-cultural context.

Key words: *psychological and pedagogical characteristics of the pupil, individual approach, source study heuristics, systematization of source base, representativeness of sources, source study analysis and synthesis, the socio-cultural context.*

Ірина Тичина

Підготовка військових фахівців в україні у XIX – на початку XX сторіччя

У статті розглядаються питання військової освіти на території України у XIX – на початку XX сторіччя. Систематизовано всі типи військових навчальних закладів досліджуваного періоду, подані їх характеристики, виявлено їх особливості, проаналізовано зміни в системі підготовки військових фахівців для російської імператорської армії під час Першої світової війни.

Ключові слова: *кадетський корпус, юнкерське училище, школа прапорщиків, військова освіта, військовий навчальний заклад.*

В статье рассматриваются вопросы военного образования на территории Украины в XIX – в начале XX века. Систематизированы все типы военных учебных заведений исследуемого периода, представлены их характеристики, определены их особенности, проанализированы изменения в системе подготовки военных специалистов для российской императорской армии во время Первой мировой войны.

Ключевые слова: *кадетский корпус, юнкерское училище, школа прапорщиков, военное образование, военное учебное заведение.*

The article deals with the questions of military education at the territory of Ukraine in the 19th – the begging of 20th centuries. It is systematized all types of military educational institutions of the researched period and presented their characteristic, established their peculiarities. And it is analyzed the changes in the training system of military specialists for Russian Imperial Army during World War the First. The article presents all types of military schools in Ukraine of that period.

Key words: *cadet corps, military school, school of warrant officers, military education, military educational institutions.*

Людмила Курило

Ґенеза форм і методів навчання студентів у класичних університетах україни (XIX – початок XX ст.)

У статті на основі творчого використання архівних документів, дореволюційних та сучасних історико-педагогічних видань здійснено спробу висвітлити процес еволюції форм і методів навчання студентів у класичних університетах України в модерну добу (XIX – початок XX ст.). У дослідженні показано, що лекційні заняття, які протягом зазначеного історико-педагогічного періоду залишились однією з основних форм засвоєння навчального матеріалу, у тому числі й педагогічних знань, інтенсивно впроваджувалися основоположні принципи дидактики, творчі засоби активізації розумової діяльності студентів. Однією з різновидностей університетських лекцій у вказаний період були лекційні публічні курси, організовані університетами України для розширення педагогічного впливу освітніх ідей на українське суспільство.

Ключові слова: *університетська лекція, лекційний метод викладання, студент, викладач університету, публічні лекції.*

В статье на основе творческого использования архивных документов, дореволюционных и современных историко-педагогических изданий осуществлена попытка проанализировать процесс эволюции форм и методов обучения студентов в класических университетах Украины модерной эпохи (XIX – начало XX в.). В исследовании показано, что лекционные занятия, которые на протяжении указанного историко-педагогического периода оставались одной из основных форм усвоения учебного материала, в том числе и педагогических знаний, интенсивно внедрялись основоположные принципы дидактики, творческие средства активизации умственной деятельности студентов. В качестве одной из разновидностей университетских лекций в указанный период были лекционные публичные курсы, которые были организованы университетами Украины для расширения педагогического влияния образовательных идей на украинское общество.

Ключевые слова: *университетская лекция, лекционный метод преподавания, студент, преподаватель университета, публичные лекции.*

In the article on the basis of creative use of archiving documents, pre-revolutionary and modern historical and pedagogic additions an attempt is made to elucidate the process of evolution of forms and methods of education of students in classical universities of Ukraine. In the work is demonstrated that lectures during the abovementioned historical and pedagogical period were one of the basic forms of learning of educational materials including pedagogical knowledge, were established intensively the fundamental principles of didactic, creative means of students' brainwork. As one of the varieties of lectures in the abovementioned period were lecture public courses, organized by the universities of Ukraine for broadening of pedagogical influence of educational ideas on Ukrainian society.

Key words: *university lecture, lecture method of education, student, professor, public lectures.*

Токуєва Наталія

Розвиток загальноосвітніх інтернатних закладів України у сільській місцевості (40–50-і роки XX століття)

У статті проаналізовані організаційно-педагогічні засади функціонування інтернатних закладів України у сільській місцевості в 40–50-і роки XX століття. Акцентовано увагу на зміст, форми й методи навчально-виховної роботи, на інтеграції засобів трудового виховання в інші види діяльності школярів, що дає можливість використати досвід роботи сільських шкіл-інтернатів для вирішення проблем навчання й виховання дітей в загальноосвітніх інтернатних установах сьогодення та нових закладах соціального виховання.

Ключові слова: *сільська загальноосвітня школа-інтернат, навчально-виховна робота, діти-сироти, трудове виховання.*

В статье проанализированы организационно-педагогические принципы функционирования интернатных учреждений Украины в сельской местности в 40–50-е годы XX века. Акцентируется внимание на содержании, формах и методах учебно-воспитательной работы, на интеграции принципов трудового воспитания в другие виды деятельности учащихся, что дает возможность использовать опыт работы сельских школ-интернатов для решения проблем обучения и воспитания детей в современных общеобразовательных интернатных учреждениях и новых заведениях социального воспитания.

Ключевые слова: *сельская общеобразовательная школа-интернат, учебно-воспитательная работа, дети-сироты, трудовое воспитание.*

This article deals with the organizational and pedagogical principles of boarding schools in rural areas of Ukraine in 1940s-1950s. The content, forms and methods of the educational work highlight the processes of integration of the principles of labour education into other activities of the pupils of rural boarding schools, which makes it possible to use this experience to solve the problems of education and upbringing of children in modern

educational boarding schools and new social education facilities.

Key words: *rural boarding school, educational work, orphaned children, labour education.*

Бойко Ольга

Період тимчасового згортання ліквідації неписьменності в Україні (1921–1923 рр.)

У статті розглядаєтьсяперіод тимчасового згортання ліквідації неписьменності на території України. Зокрема, особливості та причини виникнення проблем у зазначеному процесі, що спричинили виникнення згортання ліквідації неписьменності. Також автор обумовлює стан ліквідації неписьменності, аналізує освітнє законодавство та офіційну політику уряду УСРР,зосереджує увагу на соціально-економічних проблемах, які спричиняли безпосередній вплив на розвиток процесу ліквідації неписьменності в України у 1921–1923 рр.

Ключові слова: *ліквідація неписьменності, лікпункт, лікнеп, навчання грамоти.*

В статье рассматривается период временного свертывания ликвидации неграмотности на территории Украины. В частности, особенности и причины возникновения проблем в указанном процессе, которые повлекли возникновение свертывания ликвидации неграмотности. Также автор обусловливает состояние ликвидации неграмотности, анализирует образовательное законодательство и официальную политику правительства УССР, сосредоточивает внимание на социально-экономических проблемах, которые вызывали непосредственное влияние на развитие процесса ликвидации неграмотности в Украине в 1921-1923 гг.

Ключевые слова: *ликвидация неграмотности, ликпункт, ликбез, обучения грамоте.*

The article deals with the period of the temporary curtailment of literacy in Ukraine. Inparticular, characteristicsand causes problems in that the process that led to the emergence of clotting literacy. Also the author determines the state of literacy, analyzes educational legislation and official policy of the USSR government, focusing on social and economic issues which were causing a direct impact on the development process of literacy in Ukrainein 1921-1923 years.

Key words: *literacy, likpunkt, educational program, teaching literacy.*

Наталія Дічек

Питання індивідуалізації шкільного навчально-виховного процесу у діяльності українського Науково-дослдного Інституту дефектології (1948-1954 рр.)

Стаття є продовженням висвітлення на основі аналізу знайдених і використаних уперше архівних і маловідомих матеріалів внеску (1944-1954 рр.) Науково-дослідного інституту дефектології Міністерства освіти УРСР у розбудову шкіл для дітей з особливими потребам протягом другого етапу другого періоду діяльності – 1948-1954 рр. Увагу зосереджено на встановленні здобутків співробітників Інституту в контексті забезпечення індивідуалізації навчально-виховного процесу у різних типах спеціальних шкіл. Проаналізовано тематику і наукову продукцію співробітників установи (навчальні програми, підручники, методичні розробки), їхній вплив на поглиблення диференційованого підходу до дітей з вадами психофізичного розвитку у визначенні глибини вад, доцільних методів навчально-виховної роботи, змісту освіти таких дітей, шляхів їхньої професійної підготовки. З'ясовано позитивні напрацювання установи – надання співробітниками Інституту під час численних відряджень до спецшкіл України необхідної методичної і практичної допомоги вчителям і вихователям, більшість з яких на той час не мали спеціальної дефектологічної підготовки; вивчення і поширення кращого педагогічного досвіду. До недоліків діяльності Інституту віднесено відсутність фундаментального вивчення специфіки розвитку дітей з особливими потребами, експериментальних психолого-педагогічних досліджень.

Ключові слова: *Науково-дослідний Інститут дефектології Міністерства освіти УРСР, діти з психофізичними вадами, індивідуалізація навчально-виховного процесу, диференціація спеціальних шкіл, кращий педагогічний досвід.*

Статья является продолжением освещения на основе анализа впервые использованных архивных и малоизвестных материалов вклада (1944-1954 гг.) Научно-исследовательского института дефектологии Министерства образования УССР в развитие школ для детей с особыми потребностями втечении второго этапа второго пери ода его деятельности – 1948-1954 гг. Внимание сосредоточено на выяснении достижений сотрудников Института в контексте обеспечения индивидуализации учебно-воспитательного процесса в различных типах специальных школ. Проанализированы тематика и научная продукция сотрудников учреждения (учебные программы, учебники, методические разработки), их влияние на углубление дифференцированного подхода к детям с недостатками психофизического развития в аспекте определения глубины пороков, целесообразных методов учебно-воспитательной работы, содержания образования таких детей, путей их профессиональной подготовки. Установлены позитивные наработки Института – предоставление сотрудниками в ходе многочисленных командировок в спецшколы Украины необходимой

методической и практической помощи учителям и воспитателям, большинство из которых в то время не имели специальной дефектологической подготовки; изучение и распространение лучшего педагогического опыта. К недостаткам деятельности Института отнесено отсутствие фундаментального изучения специфики развития детей с особыми потребностями, экспериментальных психолого-педагогических исследований.

Ключевые слова: *Научно-исследовательский институт дефектологии Министерства образования УССР, дети с отклонениями в психофизическом развитии, индивидуализация уебно-воспитательного процесса, дифференциация специальных школ, лучший педагогический опыт*

This article is a continuation of the lighting on the basis of analysis used for the first time archival and little-known manuscript sources the contribution (1944-1954) of Research Institute of Defectology (special pedagogics) of the Ministry of Education of the Ukrainian SSR to the development of schools for children with special needs during the second phase of the second period to its activities - 1948-1954. The beginning of study was published in «Exceptional child: teaching and upbringing» 2014. 2 (70).

The focus is on finding the achievements of the Institute in the context of the individualization of the educational process in different types of special schools. Analyzed topics and staff's scientific production (curricula, textbooks, methodical issues), their impact on the deepening of differentiated approach to children with impaired mental and physical development in terms of determining the depth of defects, appropriate methods of educational work with them, the content of education for these children, paths of their professional training.

During the second stage of the second period of activity Institute issued a series of textbooks - mostly on the Ukrainian language-readers for the auxiliary schools and schools for the deaf (M.Grischenko, P.Guslisty, P.Guslista, A.Smalyuga), which for years have been used in Ukrainiane special schools; conducted methodical work (A.Gandzhy, F.Goldin, P.Guslisty, I.Vasilenko, I.Katsovska, V.Lyubchenko, N.Pravdina, A.Smalyuga, R.Fridlyand, R.Fayngold) focused primarily on the methodical issues for developing speech and thinking of special schools pupils', improving techniques and methods of teaching. The contribution of employees into the deepening of individualization of the educational process in special schools of Ukraine considered a pioneering development of standards assessments in the Ukrainian language (for 1-7 grades) and arithmetic for special school, educational programs for children-imbecile, for deaf children with mental retardation, as well as deepening individualization of teaching deaf means of sound equipment, to contribute to improving the state of complete special schools and training of pupils with special necessities.

The results of scientists' researching various schools allowed to initiate before the Ministry of Education of the Ukrainian SSR important issues such as the organization of separate schools for children with speech disorders (in various pathological causes), the differentiation of schools for the blind (according to the degree of blindness) and deaf (according to the degree of deafness).

Established the positive achievements of the Institute - providing by staff during numerous business trips to special schools of Ukraine the necessary methodical and practical assistance to teachers and educators, most of which at the time had no special defectological education; study and dissemination of best teaching practices. The disadvantages of the Institute's activities attributed the lack of specificity of the fundamental study of children with special necessities, experimental psychological and educational research.

Key words: *Research Institute of Defectology (special pedagogue) as a subdivision of Ministry of educatin of Ukrainian SSR, children with the special necessities, differentiation of special schools (for children with problems of mental and physical development), individualization of educating and upbringing.*

Першоджерела до історії діяльності пролеткульту. Устав всероссийского совета пролетарских культурно-просветительных организаций (Вступна стаття Оксани Кравченко)

Вперше до наукового обігу вводяться маловідомі першоджерела, що стосуються діяльності Пролеткульту (1917-1932) і дозволяють визначити його структуру, організаційні засади, нормативну базу. Аналізу змісту установчих документів Пролеткульту дав можливість зробити висновок, що ними вперше задекларовано, створено і в подальшому апробовано апарат з управління культурою, удосконалено форми роботи: конференції, доповіді, резолюції, делегати, протоколи, звіти та ін.

Ключові слова: *Пролеткульт, статут, конференція, робочий клуб, студії, пролетарський університет.*

Впервые печатаются малоизвестные первоисточники, которые касаются деятельности Пролеткульта (1917-1932) и позволяют определить его структуру, организационные принципы, нормативную базу.Анализ содержания учредительных документов Пролеткульта дал возможность сделать вывод, что ими впервые задекларировано, роздано и в дальнейшем апробирован апарат из управления культурой, усовершенствованы формы работы: конференции, доклады, резолюции, делегаты, протоколы, отчеты и др.

Ключевые слова: *Пролеткульт, статут, конференция, рабочий клуб, студии, пролетарский университет.*

For the first time introduced the little-known scientific use primary sources relating to the activities Proletcult (1917-1932) and to determine its structure, organizational framework, regulatory framework. Charter of the All-Russian analyzed proletarian cultural and educational organizations, which stated that the All-Russian Council Proletcult as complete a new form of organization of the labor movement is the center that integrates and controls in the case of building proletarian culture revolutionary Communist proletariat. All decisions of the All-Russian Conference and Council are binding on all Proletkult. Analysis of the content of constituent documents Proletcult made it possible to conclude that the first time they declared, created and subsequently approved device management culture and improved forms of work: conferences, reports, resolutions, delegates, minutes, reports and so on. According to the «Plan Proletkult organization» approved studies literature, theater, visual arts, music. In the organizational structure of the basic unit Proletcult to develop proletarian culture is the proletarian club, whose work should be based on the creative activity of all its members. The structure, which would be "a center of proletarian science" developed methodological approaches and conceptual provisions create proletarian culture, proletarian university was named as a system of cultural and educational institutions, whose work is based on the equality of teachers and students and a friendly discipline.

Key words: *Proletcult, charter, conference, working club,studios, proletarian university.*

И. И. Ничипоренко. Несколько положений из мого педагогического катехизеса (Вступна стаття Оксани Шевчук)

У статті, на основі архівних джерел, здійснено системний і комплексний аналіз новаторських педагогічних ідей українського педагога, освітнього діяча Івана Івановича Ничипоренка, які втілювалися в очолюваній ним Колегії Павла Галагана. Схарактеризовано постать І. І. Ничипоренка – людини широких поглядів, професіонала, відданого справі освіти, який не лише хотів, а й докладав багато зусиль до втілення в навчально-виховний процес Колегії всього нового та прогресивного. До наукового обігу введено маловідомий документ, що розширить історико-педагогічне знання про існування в шкільній практиці України такого унікального явища, як Колегія Павла Галагана, колектив якої зберігав кращі традиції і прагнув нового в організації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: *Колегія, Г. Галаган, І. Нечипоренко.*

В статье, на основе архивных источников, осуществлен системный и комплексный анализ новаторских педагогических идей украинского педагога, образовательного деятеля Ивана Ивановича Ничипоренко, которые воплощались в возглавляемой им Коллегии Павла Галагана. Охарактеризовано личность И. И. Ничипоренко, как человека широких взглядов, профессионала, отданного делу образования, который не только хотел, но и прилагал много усилий к воплощению в учебно-воспитательный процесс Коллегии всего нового и прогрессивного. К научному обращению введен малоизвестный документ, который расширит историко-педагогическое знание о существовании в школьной практике Украины такого уникального явления, как Коллегия Павла Галагана, коллектив которой хранил лучшие традиции и хотел нового в организации учебно-воспитательного процессу.

Ключевые слова: *Коллегия, Г. Галаган, И. Нечипоренко.*

In the article, on the basis of the archived sources, the analysis of the systems and complex of innovative pedagogical ideas of the Ukrainian teacher, educational figure Ivan Ivan Nichiporenko is carried out, which was incarnated in the of Pavlo Galagan Collegium headed by him. It is described personality of I.I. Nichiporenko – man of large-mindedness, professional, given the matter of education, which not only wanted but also added many efforts to embodiment in educational-educate process of College all new and progressive. An author lights up basic questions which touch the analysis of the archived source on probed issue. Namely, maintenance of an educate system I. Nechiporenko, which began to be inculcated with his arrival in College. The substantive provisions of «pedagogical catechism» are exposed I. Nichiporenko, which underlay him pedagogical activity on position of director of Pavlo Galagan Collegium. It: activation of methods of studies; the use of the regional going is near teaching of disciplines; independent work of students; respect is to the student; individual approach; education of patriotism; a concordance of pedagogical measures is with the collective of class; abolition of punishments and others like that. The row of pedagogical ideas and principles is analysed I. Nechiporenko. A teacher considered that the school mode must not harm the exposure of personality and individuality of student; school must avoid superfluous regulation of life of students and dry formalism; a task of educator is in development, awakening for the student of good moods and honest ideals, for the sake of their blessing and blessing of school; school, must support love to knowledges and value not only results but also efforts which a student gives a report, to attain them; school must worry about the health of every student; to the measures about mental and moral education anxieties must be attached and about physical education. To the scientific appeal a not popular document, which will extend history of pedagogy knowledge about existence in school practice of Ukraine of such unique phenomenon, which of Pavlo Galagan Collegium, the collective of which kept the best traditions and wanted new in organization educational-educate to the process, was, are entered.

Key words: *Kolegiya, G. Galagan, I. Nechiporenko.*